

Pronkelboon (12)

Het huwelijk van Eta van Bolhuis en ds. Franciscus Lieftinck, daarover handelt deze laatste Pronkelboon. De bonentijd moet voorbij zijn, de gemeente heeft geen geld meer voor Pronkjewail. Waarom over dit huwelijk iets in deze Groninger rubriek? Wel, het heeft gezorgd voor het oudste stuk tekst in het dialect van de stad Groningen.

De trouwerij moet hebben plaats gehad in februari 1793. En bij die gelegenheid is een toneeltekst op papier gebracht, die door K. ter Laan in 1957 is uitgegeven bij de Noord-Ooster in Wildervank. Het handschrift zal momenteel in beheer zijn bij de collega's van het stads-archief, want dat kondigt Ter Laan aan in zijn voorwoord.

Het zal nooit de bedoeling geweest zijn, dat het stuk op de planken gebracht werd, meent Ter Laan. Het vertoont een stuk dagelijks leven, door een tijdgenoot te boek gesteld. Niets meer, maar ook niets minder. Zegt Ter Laan.

U begrijpt, dat ik het daar niet helemaal mee eens ben, maar dat komt straks. "Verheffend is deze zedenschildering wel allerminst" schrijft Ter Laan en men heeft er daarom wel eens een kwaadaardig pamflet in gezien. Is het niet verheffend? Ik geef u een paar voorbeelden, maar eerst een korte samenvatting van het stuk.

Et (of Eta of Etta) is een twintigjarige Stadjer, die ten huwelijk gevraagd wordt door ds. Fret uit het Drentse Zweeloo. Ze gaan trouwen en ze vertrekken, daar is eigenlijk alles mee gezegd. Maar tussendoor is het lol en dubbelzinnigheid wat de klok slaat:

- Een collega-predikant zal als huwelijksmakelaar optreden voor ds. Fret, maar eerst informeert deze bij hem: "Heb je dan wezentlijk u zin gezet op dat mensch?" Antwoord van de minnaar: "Dat kan 'k jou verzeekeren, Domenij, en ik kon ook gijn ander kriegjen."
- De maaksman komt bij de ouders van Et (de hoofdpersoon) en zegt dan terzijde: "Wat zijn er tog sullen van menschen op de wereld!"
- Het huwelijk is beklonken, maar het raakt direct weer uit en even daarna weer aan, alleen wil Etta nog bedenktijd. Hoe lang? Het is praktisch twee uur, zegt Etta: "Nou, dan wil ik ais an twee uur wachten". Direct slaat de klok twee, en Etta kiest voor het leven met Fret.
- Tijdens het bruiloftsfeest krijgt de bruidegom het koud en vraagt om wat turven op het vuur te gooien. Zegt de schoonmoeder: jij gaat immers straks toch naar boven, daar kan je je warm dansen. Op een trouwerij, daar moet om gelachen zijn.

En zo komen er veel passages in voor, vooral over het eten. De hoofdpersonen zijn niet voor niets Et en Fret! De naam van de laatste lokt natuurlijk ook andere grappen uit in verband met diens gelijkenis met het dier. Etta zegt tegen haar toekomstige, dat ze gehoord heeft dat hij nog al eens konijnen vangt en verderop wordt over hem ook gesproken in relatie met kieviten en ganzen.

Het gaat over "bak en gemak" zoals dat in het Gronings wel heet. Als het definitief beklonken is tussen Et en Fret praten de twee even over hun leeftijd, maken een plan in verband met hun huwelijk en "verder zitten zij nog een uur of twee zonder te spreken". Als Fret op staat om te vertrekken zegt Etta: "Ja Doornij, ik heb ook al pishood kreegen, van al dat zitten". Ook van dat soort grollen staan meer voorbeelden in dat boekje, dat mij een voorbeeld lijkt van een toneelspel zoals dat wel vaker bij gelegenheid van een huwelijksluiting werd opgevoerd. Boertig en kluchtig en dubbelzinnig mocht zoiets best wezen: ook al bij Vondel! Eigenlijk zijn er nog wel een aantal Pronkelbonen te vullen met dit stuk. Wellicht vindt de rubriek elders een vervolg en kunt u er daar meer over lezen. Maar de collega's van het archief zullen u intussen graag de echte tekst tonen, neem ik aan.